І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

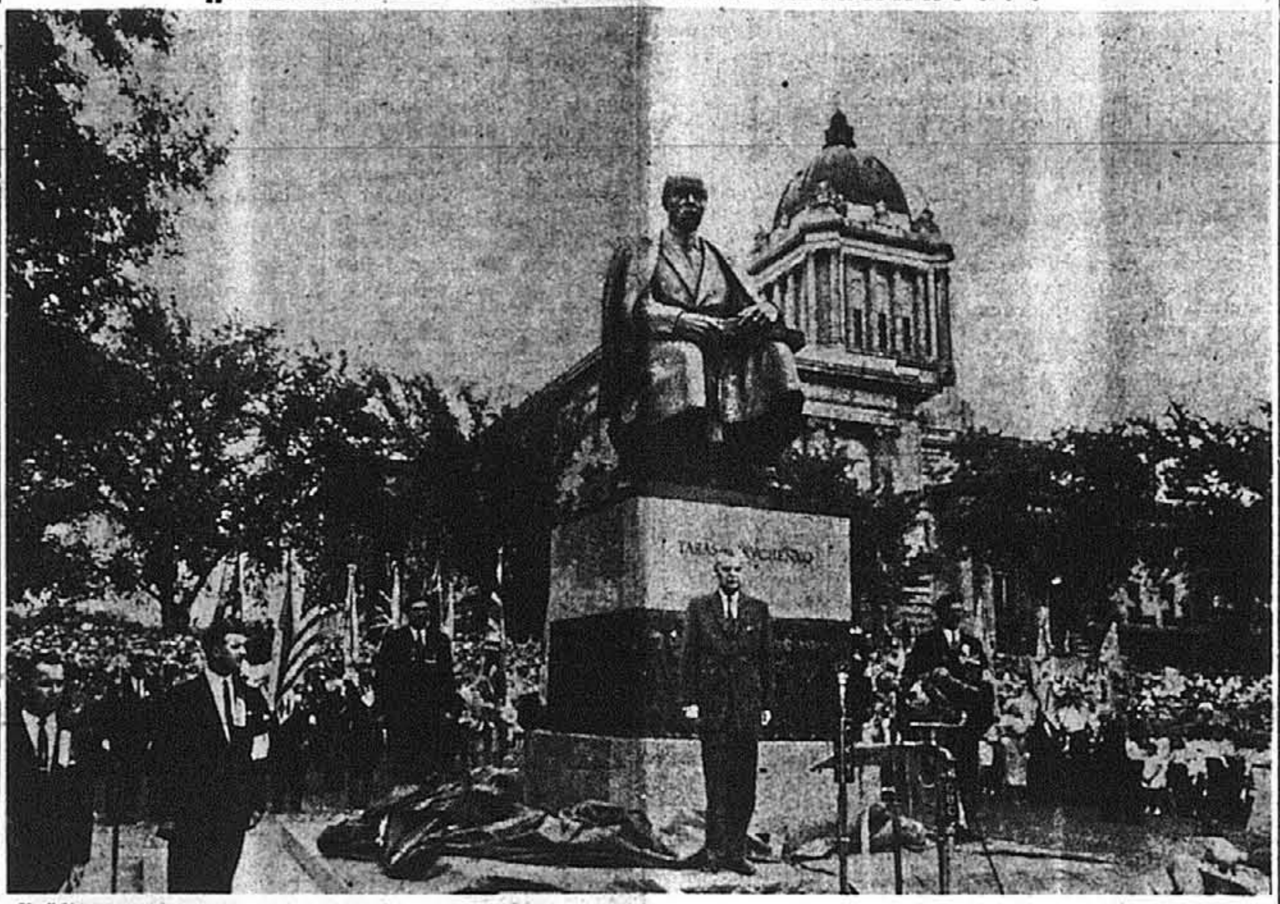
РІК LXVIII. Ч. 132. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 15-го ЛИПНЯ (JULY) 1961 ЦЕНТІВ 12 CENTS No. 132. VOL. LXVIII.

В СОВЄТАХ ГОЛОД — ТВЕРДИТЬ ГОМФРІ

В КОМУНІСТИЧНОМУ БЛЬОЦІ НЕМАЄ ХАРЧІВ, І ТОМУ КОМУНІСТИ „НЕ Є ГОТОВІ" ДО ВІЙНИ

Вашингтон. — Асистент демократичного провідника в Сенаті і голова Сенатської Роззбросневої Підкомісії сенатор - демократ із Міннесоти Гюберт Г. Гомфрі, який вернувся з Женеви і Німеччини, заявив на пресовій конференції, що комуністичний бльок відчуває великий брак харчів, і тому комуністи не є готові до війни. На думку сенатора Гомфрі Хрущов своїми заявами в справі Берліну і Німеччини хоче відвернути увагу свого населення від того, що в СССР голод, і що воно стоїть в обличчі нової війни. Таким способом Хрущов хоче заспокоїти своє населення, щоб воно не бунтувалося проти влади, яка не може заспокоїти його найконечніших потреб. Гомфрі каже, що, і в комуністичному Китаї немає харчів, і тому Китай радо купував би харчі у ЗДА, якби ця країна погодилася їх йому продавати. Немає харчів також і в комуністичній Польщі, яка також щораз звертається за харчами до ЗДА, просячи в Америки позичок. Сенатор Гомфрі підтримує своє твердження розмовами, які він перевів з місцевими комуністичними і некомуністичними провідниками та з представниками китайського комуністичного уряду в Женеві і в Берліні. Західньонімецький міністер оборони Франц Йозеф Штравс має прибути до Вашингтону, де буде обговорювати берлінську кризу та становище НАТО до німецької і берлінської кризи. Він має конферувати з Президентом, державним секретарем Діном Раском, секретарем оборони Робертом МекНамарою та іншими. Раск тим часом конферував з амбасадорами Великої Британії і Франції, обговорюючи з ними проблеми світової політики. В урядових колах називають цю конференцію звичайним обміном думок, який відбувається що якийсь час і в якому тепер бере участь амбасадор Франції, бо це обіцяв президент Кеннеді де Голеві під час останньої візити до Парижу. Про ці розмови не видано жадного урядового повідомлення, хоч всі гадають, що в них обговорювано в першу чергу щораз більшу неподатливість східних німців в справі господарської кризи, яка панує в комуністичній Німеччині. На думку сенатора Гомфрі СССР хоче змусити своєю політикою ЗДА до того, щоб вони почали пробні атомові вибухи, бо тоді комуністи звалили б вину за розбиття переговорів в Женеві на цю країну, і самі почали б переводити пробні вибухи в себе. „СССР дуже хоче якось виплутатися з конференції в Женеві, щоб почати пробні атомові вибухи", — твердить Гомфрі. Але він не бере до уваги того, що існують поважні підозри в тому, що СССР тому вак продовжує Женевську конференцію, що він вже тепер тайно переводить пробні атомові вибухи та тим способом поліпшує своє атомове озброєння. Провідник республіканської опозиції сенатор Еверет Мек Кінлі Дірксен і конгресмен Чарлз А. Галлек критикували на пресовій конференції уряд за те, що він думає про частинну мобілізацію Крайової Гвардії і армійських резерв. На думку цих республіканців мобілізація не розв'яже берлінської кризи. Інші республіканці інакше думають в цій справі.

„НАЙБІЛЬШ ЗВОРУШЛИВА ХВИЛИНА . . ."



„Найбільш зворушливою хвилиною" свого життя назвав прем'єр Канади Джан Діфенбейкер відкриття ним же пам'ятника Тарасові Шевченкові біля будинку Манітобського парляменту у Вінніпеґу в неділю, 9-го липня 1961 року. Цю „найбільш зворушливу хвилину" й увіковічнено на фотознімці, на якій видно тількищо відкритий прем'єром Діфенбейкером пам'ятник Шевченкові на тлі величавого манітобського капітолю. На ступнях біля пам'ятника видно український і канадійський прапори, що ними пам'ятник був закритий. Перед пам'ятником стоїть на струнко прем'єр Діфенбейкер, як десятки тисяч народу на великій площі довкола пам'ятника спонтанно співають Шевченків „Заповіт". Почесну стійку біля пам'ятника виконують члени Канадійських Ветеранів, а два „цивільні" з лівого боку, це майстри церемонії проф. П. Юзик і п. Р. Брик. Біля пам'ятника українські і канадійські прапори, а між ними і „Олд Ґлорі" — зоряний американський прапор, що під ним і українським прапорами приїхали на цю врочистість спеціяльним поїздом зорганізовані Ліґою Американців Українського Походження українці з Шикаґа. Довкола пам'ятника десятки тисяч народу, в цьому тисячі молоді і дітвори в уніформах молодечих організацій та в національних костюмах, як це видно на фотознімці по правому боці. Відкриття пам'ятника і спонтанний спів „Заповіту" зворушили багатьох до сліз, що стояли і в очах прем'єра Діфенбейкера. Український Народний Союз на всіх цих врочистостях репрезентували гол. предсідник Йосип Лисогір, гол. секретар Ярослав Падох, головний контролер Володимир Коссар і гол. радний Богдан Зорич, а „Свободу" заступав ред. А. Драган. У врочистостях взяли участь тисячі членів УНСоюзу.

У СХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ НАСТАЛА ПАНІКА — ТВЕРДИТЬ АДЕНАУЕР

Берлін.—Масова втеча східніх німців на Захід віддзеркалює паніку, яка настала в Східній Німеччині — заявив в минулий четвер 13 липня західньо - німецький канцлер Конрад Аденауер під час свого перебування в західньому Берліні. Аденауер пояснював явище масової втечі німців з-під комуністичного режиму бажанням їх „втекти на волю якмога найшвидше". Відповідаючи на запити журналістів на пресовій конференції, 85-літній канцлер передбачував „важкий період" в житті Німеччини впродовж найближчого ½ року, але висловив переконання, що Совєти, переконавшись про одностанній західній фронт і його рішення боронити навіть війною свободи Західньої Німеччини, не зважаться на здійснення своїх погроз щодо сепаратного миру з Східньою Німеччиною та замаху на свободу комунікації Західнього Берліну з зовнішнім світом. Аденауер сподівається, що під кінець цього року всетаки прийде до східньо - західньої конференції про Німеччину. Зате він знову висловився дуже різко проти скликання 52-членної конференції усіх воюючих в останній війні країн, як це пропонують соціялісти, бо вважає, що така конференція була б тільки „втратою часу". Так само Аденауер різко відкинув плян „невтралізації" Німеччини, вважаючи, що така невтралізація була величезним скріпленням Совєтів і започаткувала б взагалі кінець Німеччини, як вільної країни. Він заявив, що не має найменших сумнівів щодо того, що західні великодержави боронитимуть всіма можливими способами вільний Зах. Берлін. Вертаючись до справи втечі людей із Східньої Німеччини, Аденауер звернув увагу, що ця втеча повинна б переконати світ про той комуністичний гнет, що існує за залізною заслоною. Він заявив, що „страх і паніка огорнули нарід у Східній Німеччині внаслідку останніх репресійних заходів в комуністичного правління". Він заявив, що негайно після повороту до Бонну говоритиме з представниками всіх союзних країн Німецької Федеративної Республіки про працю і помешкання для всіх німецьких втікачів. За проголошеними на цій пресовій конференції останніми даними, впродовж останніх 24-ох годин зареєструвались в західньо - берлінських пунктах для втікачів 1.400 осіб. В останньому тижні окремі літаки вивозять до Західньої Німеччини по 1.000 східньо-німецьких втікачів денно, щоб опорожнити переповнені перехідні табори втікачів в Берліні. Впродовж 12-ох перших днів липня втекло 8.230 осіб із Східньої Німеччини. Майже 50% втікачів — це особи нижче 25 років. (Ширше про втечу німців із Східньої Німеччини на Захід — див. стаття на 2-ій сторінці).

Генерал Лемей домагається збільшення числа бомбовиків

Вашингтон. — Шеф штабу летунства генерал Куртіс Лемей приготовляється звернутися до Конґресу з просьбою про збільшення числа бомбовиків типів Б-70, Б-58 і Б-58. Це сталося після того, як совєтський прем'єр Хрущов похвалився своїм летунством в минулу неділю в Москві. Генерал Лемей має домагатися більше бомбовиків, ніж це запропонував був уряд президента Айзенгавера і як це плянує президент Кеннеді. Секретар оборони Роберт МекНамара недавно був заявив, що він дораджуватиме Президентові не видавати $43 мільйонів, які є запропоновані в бюджеті на бомбовики. Генерал Лемей заявляє, що совєтський летунський попис змушує ЗДА до розбудови свого оборонного летунства, бо число далекосяжних ракет ще не є таке велике, щоб оборона ЗДА могла відбутися без далекосяжних бомбовиків. Сенатори є за збільшення числа бомбовиків, але уряд противиться цьому, вважаючи, що при більшому числі ракет бомбовики будуть перестарілою зброєю.

У НЮ ЙОРКУ ЗАПОЧАТКОВАНО ТИЖДЕНЬ ПОНЕВОЛЕНИХ НАЦІЙ ПРОКЛЯМАЦІЄЮ ПОСАДНИКА ВАҐНЕРА

Ню Йорк, 12 липня. — Згідно з повідомленням Пресової Служби міста Ню Йорку, посадник міста Ню Йорку, Роберт Ф. Ваґнер підписав у середу 12 липня спеціяльну проклямацію про відзначування населенням Ню Йорку „Тижня Поневолених Націй" у часі від 16 до 22-го ц. р. Підписання відбулося врочисто у вітальній залі Сити Гол. Посадник Ваґнер проклямував цей акт в оточенні двох українських дівчаток, Зоряни Саляк і Христі Кінцратів, що виступали в народних одягах. Між присутніми на залі представниками американського світу і поневолених націй були також представники Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Відділу Українського Конґресового Комітету Америки д-р Василь Вишиваний, адв. В. Стек, адв. Ю. Волинець, І. Базарко, Р. Круппка та пані Марія Душник, Саляк та Кузик.

Підписавши проклямацію, мейор Ваґнер заявив, що її офіційне проголошення відбудеться в окремій урочистості в понеділок 17 липня ц. р. в год. 12-ій опівдні на площі перед Сити Гол у Ню Йорку. В цій церемонії, говорив посадник, візьмуть участь визначні представники церковного, громадського й політичного світу Америки і поневолених націй. Головним промовцем буде посадник, а цілість програми вести буде екзекутивний директор Українського Конґресового Комітету Америки, адвокат Степан Ярема. Урочиста маніфестація в Ню Йорку перед Сити Гол має виявити єдність усіх громадян Великого Ню Йорку в обороні Свободи й Волі і буде йти під кличем: „Наша Воля буде забезпечена щойно тоді, коли всі народи всюди стануть вільними!" Українці Великого Ню Йорку візьмуть масову участь у цій врочистій маніфестації, що відбудеться перед Сити Гол у понеділок 17 липня ц. р. День перед тим, в неділю дня 16-го липня о год. 10-ій ранку буде відправлена в Катедрі св. Патрика урочиста Служба Божа в намірениі поневолених націй.

Хрущов погрожує 300 дивізіями у випадку війни за Берлін

Лондон. — Англійський амбасадор у Москві, сер Франк Робертс, зголосився до Хрущова на розмову в справі останньої совєтської політичної офенсиви проти Німеччини й Берліну та заявив йому, що англійський уряд ставиться до тієї офенсиви наскрізь неґативно, вважаючи її „штучною і нелегальною". Хрущов, за твердженнями англійської преси, не орудував ніякими ультиматумами, але не міг стриматись від нової погрози: нав'язуючи до ніби-то заповідженої Заходом мобілізації у зв'язку з ситуацією довкола Берліну, Хрущов заявив, що Совєтський Союз розпоряджає 300 наземними дивізіями, які можуть справитись з усіми наземними військами Заходу. Але він признав, що у випадку війни трудно буде вести її тільки звичайними родами зброї та що імовірно відразу з перших же днів війна перетворилась би у війну атомову. Англійський амбасадор з'ясував Хрущову становище Англії, яка вважає, що Хрущов використовує східньо-німецьких комуністів для свого пляну — самовільно й односторонньо змінити правно - політичний стан в Середній Европі. Англія, читаємо в газетних повідомленнях — рішуче цьому противиться і відмовляє Совєтам право на таку односторонню акцію. За газетним коментарем, англійські керівні кола ремствують, що в ЗДА вважають Англію за „мягку" у відношенні до справи Берліну. Тому англійський амбасадор мав дуже різко з'ясувати Хрущову рішучу позицію Англії, яка стоїть на становищі конечности з'єдинення Німеччини на базі вільних виборів на терені цілої Німеччини. Хрущов казав, що це „формалістичні й нереальні" арґументи і стояв на своєму.

Захід відкине в найближчих днях формально вимоги Хрущова щодо Берліну

Лондон. — В найближчих днях ЗДА, Англія і Франція, передадуть три окремі, формою дещо відмінні, але змістом тотожні ноти Совєтському Союзові у справі совєтських претенсій щодо Західнього Берліну і Німеччини. ЗДА відповість формально на меморіял, врученій Хрущовим президентові Кеннеді у Відні, а Англія і Франція відповідять на заяви Громика, зроблені у Женеві. З тих трьох нот, за твердженням газет, найбільш „готова" американська нота. Можливо, що англійська нота буде дещо змінена ще у зв'язку з приїздом до Лондону генерального секретаря НАТО, д-ра Дірка Стіккера. Англійські дипломати вважають, що треба менше класти натиск на „право завойовників" ЗДА, Англії і Франції у Західньому Берліні, яке нині має погане звучання, особливо для німців та для західньої молодшої генерації, а більше підкреслювати совєтський гін — самовільно змінювати політичне обличчя Европи. Передача західніх нот Москві спізнилась частинно тому, що малі держави, члени НАТО, зажадали передискутування цієї справи також з ними. Хоч справа Німеччини й Берліну безпосередньо не стосується тих менших держав НАТО, проте вони слушно звертають увагу, що коли б прийшло до війни за Берлін, то вони стали б автоматично її учасниками з усіми для них можливими трагічними наслідками. Західня преса підкреслює засадничу одностайність Заходу в справах Німеччини та Берліну. Невідомо, чи Хрущов витягне з цього факту відповідну науку, бо покищо він з цим фактом не рахувався.

Уряд запропонував Конґресові 19 іриґаційних проєктів

Вашингтон. — Президент Кеннеді 12-го липня предложив Конґресові 19 іриґаційних законопроєктів, які мали б осушити 1,500,000 акрів в 16-ох стейтах і в Порто Ріко, і здійснення яких мало б коштувати $45 мільйонів. Уряд мав би видати на здійснення цих плянів $27 мільйонів, а $18 мільйонів мали б дати місцеві організації та приватні власники. Ці іриґаційні праці мали б бути переведені в таких стейтах: Аркенсо, Каліфорнія, Колорадо, Коннектикат, Джорджія, Індіяна, Айова, Кензас, Кентаки, Мишиґен, Небраска, Північна Дакота, Оклагома, Пенсилвенія, Теннесі і Висконсин. Ці реґуляційні праці мали б забезпечити дані райони проти повеней.

Комуністичний Китай знову говорить про солідарність „соціялістичного табору"

Пейпінг. — У зв'язку з комедією підписання „союзного договору" між комуністичним Китаєм і Північною Кореєю, комуно-китайський пропаґандивний апарат наставлений на підкреслювання „солідарности" всіх комуністичних країн та говорить про відсутність будь-яких розбіжностей між окремими комуністичними державами. Договір між Пейпінґом і північно-корейськими комуністами ідентичний, як той, що його підписала за кілька днів раніше Москва. На бенкеті в Пейпінґу у честь північно-корейського прем'єра Кім Іль Сунґа, з яким підписано ті два договори, посадник Пейпінґу Пенґ-чен, член комуно-китайського Політбюра, говорив про „величезне скріплення цим договором єдности всієї великої соціялістичної сім'ї у світі". За офіційним текстом, проголошеним комуно-китайською аґенцією, він твердив, що всі комуністи у світі становлять „одну нерозривну цілість". Водночас він атакував найбільше З'єдинені Держави, як тих „імперіялістів" які ніби тримають під своєю „окупацією" Південну Корею та Формозу. Водночас Чу Ен-лай атакував ЗДА й інші західні країни за їх поведення на Женевській конференції про Ляос, із комуністичним цинізмом скидаючи на Захід вину за дотеперішню безуспішність Женевської конференції. Хоч підписання Москвою й Пейпінґом „договору" з Кім Іль Сунґом про готовість поспішити з збройною допомогою Північній Кореї, це пропаґандивна комедія проте завжди добре в таких справах зорієнтовані японські керівні кола вбачають у тому акті заповідь „твердого курсу" московсько - пейпінґської політики і дальшого загострення міжнародних відносин.

● **Індійський амбасадор у Вашинґтоні**, Мохаммедані Чаґля, прибувши після 2½-річного перебування в ЗДА до Ню Делі, заявив, що в ЗДА завжди ставились з великою підозрою і нехіттю до поняття невтральности та що щойно тепер за нової адміністрації Кеннеді приходить краще зрозуміння для невтральних країн.

28 американських сателітів кружляють довкола Землі; совєтський тільки один

Вашингтон. — Після випущення двох найновіших сателітів „Тайроса III" і „Майдеса" в дні 12-го липня ц. р. ЗДА мають 28 штучних сателітів, які кружляють довкола Землі. Крім того ЗДА випустили ще два сателіти довкола Сонця, які досі кружляють довкола нього. Досі ЗДА випустили 45 штучних сателітів довкола Землі, але 17 з них зблизилися занадто до земної атмосфери і там згоріли. СССР досі випустив 12 сателітів довкола Землі, але тільки один з них ще кружляє довкола неї, а інші згоріли в атмосфері Землі. Крім того СССР випустив ще два сателіти довкола Сонця, які і досі діють. Найбільше кружляє сателітів типу „Експлорер" (7); „Дисковерерів" (5); Ванґардів, Тайросів і Трансітів — по 3.

18-го липня має летіти в космічні простори другий астронавт ЗДА

Кейп Канаверал, Флорида. — Два кандидати на найближчий американський лет в підкосмічні простори відбувають останні проби, бо новий лет має відбутися у вівторок 18-го липня. Ці астронавти, — це підполковник морської піхоти Джан Г. Ґленн і капітан летунства Вірджіл І. Ґріссом. Вони приготовляються до того, як мають поводитися в кабіні, коли б під час пробного лету був якийсь дефект.. При кінці цього тижня має відбутися перевірка здоров'я цих двох астронавтів, і тоді буде вирішено, хто з них буде другим американським астронавтом, який відбуде подібний пробний лет, який виконав перший американський астронавт в дні 5-го травня командор фльоти Ален Б. Шеперд, який перелетів 300 миль понад Атлянтиком на висоті 115 миль із швидкістю 5,000 миль на годину.

П-НІ ПАВЛИКОВСЬКА ВИЇХАЛА ДО ЕВРОПИ НА ЖІНОЧИЙ КОНҐРЕС

Ню Йорк. — У п'ятницю 14-го липня з міжнародного летовища Айделвайлд відлетіла літаком до Европи відома українська громадська і жіноча діячка п-ні Ірина Павликовська. Ціллю її поїздки є Міжнародний Жіночий Конґрес, що має відбутися в серпні в Дубліні в Ірляндії. Тим часом, п-ні Павликовська з доручення Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО) відвідає осередки українського життя та, зокрема українські жіночі організації в Англії та країнах Західньої Европи.

В АМЕРИЦІ

● **Уряд Публічного Здоров'я** ствердив, що в цьому році число занедужань на поліо значно зменшилося в порівнянні з минулим роком в тому самому часі. До кінця червня ц. р. занедужань на поліо було 237 випадків, а минулого року — 469. В 1959-му році в першій половині року занедужань було аж 1,026 випадків. Уряд Здоров'я закликає всіх батьків щепити свої діти вакциною д-ра Солка, бо вакцина д-ра Сейбіна буде готова аж восени ц. р.

● **Федеральна Адміністрація** Харчів і Ліків остерігає всіх проти сосів Гейдена (Hayden's Hollandaise Inc.), бо ті соси спричиняють затроєння організмів, що виявляється в кільжаденній недузі. Адміністрація Харчів закликає викинути той сос, якщо хто його має. Вже є заборона його продавати (англійська назва — "Hayden's Sauce").

● **З урядових кол у Вашинґтоні** повідомляють, що уряд Кастра закупив для Куби 26 совєтських літаків типу МІҐ-ів. Кастро вже давніше купив велике число рушниць, танків та іншої зброї з краін, що є за залізною заслоною.

● **Грім вбив** 8-ох осіб у Клінтоні в Північній Кароляйні, які під час бурі втекли перед дощем до стодоли, в якій був тютюн. Більшість цих жертв грому сиділа на металевих плитах, на яких сушать тютюн.

● **В Каліфорнії** вже кілька днів триває пожежа лісів, від якої згинуло вже кілька осіб, і яка знищила більш як 60.000 акрів лісів в районі Сієррас.

● **В Брукліні, Н. Й.**, з води виловили 30-річного польського моряка Казім'єжа Сабольовського, який скочив у воду з польського вантажного корабля „Бродніца", бо хотів залишитися у ЗДА, де просить про право азилю. Він заявив на поліції, що в 1952-му році став членом Комуністичної партії Польщі, щоб дістатися до торговельної фльоти та вибрати волю.

У СВІТІ

● **Королева Єлисавета** надала колишньому англійському прем'єрові Антонові Іденові титул „вайкавнта" й „ерла з Евону". Евон — це річка, що перепливає через виборчу округу Ідена. Іден займе в серпні місце в палаті лордів і стане там відразу речником лордів-консерватистів в справах закордонної політики.

● **У Женеві**, на конференції Світової ради економічного розвитку, що є одною з аґенцій Об'єднаних Націй, американський амбасадор в ОН Адлей Стівенсон перечив комуністичному твердженню, наче б зброєння сприяло американській економіці. Стівенсон твердив, що коли б державні гроші, які йдуть на зброю, призначити на мирні цілі, то економіка ЗДА зискала б на цьому куди більше.

● **У Польщі**, в місцевості Пшисуха, за 150 миль від Варшави, прийшло до нової сутички між поліцією і побожними мешканцями, які виступили в обороні новобудованої святині. Поліція заборонила дальшу її будову з уваги на відкинення плянів цієї церкви, ніби тому, що та церква „замало естетична" і не давала достатніх ґарантій безпеки.

● **Англійська преса** гостро атакує робітничу спілку Транспортових і загальних робітників, яка — під впливом комуністичних членів управи — переперла в минулому році на конґресі робітничих спілок резолюцію про односторонню атомову демобілізацію Англії. Лідер соціялістичної Партії праці, яка здебільша залежна від робітничих спілок, боровся проти тої резолюції і довів до того, що більшість робітничих спілок перевірила в цьому пункті своє становище. Але комуністи з названої вгорі спілки найбільш вперті — вислуговуючись Москві.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Шевченко в Канаді

На площі Леґіслятури біля будинку Манітобського пряляменту у Вінніпеґу стоїть відкритий офіціяльно прем'єром Канади Джаном Діфенбейкером минулої неділі, 9-го липня 1961-го року, пам'ятник Тарасові Шевченкові. У широкому світі і в самому Вінніпеґу є багато пам'ятників, але навряд чи будь-коли в історії бронзова статуя смертної людини на мармуровому п'єдесталі викликала такі почування і мала таке пророчисте значення.

Урочистість відкриття пам'ятника Шевченкові була подією, яка залишається в пам'яті на все життя, яку переказується з покоління в покоління. Багатотисячні маси народу, приявні на відкритті пам'ятника, пильно вдивлялися в нього, але не бронзу й не камінь вони бачили, бо й не самий пам'ятник робив це незвичайне, прямо містичне враження. Воно, це враження, походило з образу Шевченка в душі тих мас народу, воно походило від того, що можна назвати духом Шевченка, і передавалася всім, навіть чужинцям, що там зупинились.

Душевні переживання під час відкриття пам'ятника були єдині в своєму роді. Коли прем'єр Діфенбейкер потягнув за мотузку і два прапори, український і канадійський, зсунулися до стіп пам'ятника, здавалося, все завмерло, час зупинився, перестали битися серця людей і — довершується якась дивна містерія, якої ніхто не всилі збагнути. Не диво, що перші слова Шевченкового „Заповіту" вирвалися з грудей всієї тієї людської маси наче молитва, що зворушила до глибини душі всіх, а зокрема прем'єра Діфенбейкера, який, наче друга бронзова статуя, стояв наструнко у стіп пам'ятника з сльозами в очах, до чого сам признався.

Сцени, що їх можна було спостерігати опісля, доповнювали образ. Можна було бачити двох сліпців, що з простягненими вперед руками підходили обережно до пам'ятника, наче в надії, що дотик руки до нього може привернути їм зір. А там, мабуть, внуки - юнаки піддержували під руки свого дідуся - піонера, що, як зачарований, наближався до пам'ятника, вдивляючись в нього старечими очима. Ніколи не забудеться бабуся, що з кількалітньою внукою в національному костюмику приступила до монументу, діткнулась його пальцями, а опісля діткнула ними чола дівчинки і тричі перехрестилась, за кожним разом вклоняючись до самої землі.

Подібних образів було багато не тільки тієї пам'ятної неділі, але й в понеділок і у вівторок, коли біля пам'ятника збирались гурти людей. Немає жадного сумніву, що бронзова статуя на мармуровому п'єдесталі дала для цього нагоду, але причиною того був невмирущий дух Шевченка, що опановує українські серця і душі, що велів ще першим українським поселенцям в Канаді завішувати портрет Шевченка біля святого Хреста у своїх ще примітивних хижах в канадійських преріях — як це описав редактор „Свободи" о. Нестор Дмитрів у своєму репортажі з перших відвідин в Манітобі в 1897-му році.

Із спостережень під час відкриття пам'ятника у Вінніпеґу, як і після того, набиралося переконання, що ця подія може мати рішальне значення для дальшого розвитку не тільки українського, але й загального розвитку життя в Канаді. Відкриття цього пам'ятника, місце, на якому він поставлений, виступи найвищих достойників, масова участь населення, могутнє враження, що його викликала урочистість відкриття, проголошення при цій нагоді, що українську мову вводиться, як другу, побіч англійської, мову навчання в середніх школах Манітоби, активна участь та глибокі переживання цієї події другою, третьою і навіть уже четвертою українськими ґенераціями, що народилися у Канаді — все це наче завершує оформлення Канадійської України, робить її, як спільноту, повноправним партнером тієї молодої країни, динамічної і великої не тільки обширом, але й духом, волею та перспективами майбутнього розвитку.

Деякі англосакси, коли їх питали про враження з відкриття пам'ятника, висловлювали жаль, що того не бачила їхня королева. Ми могли б також висловити жаль, що того не могли бачити й пережити всі українці, зокрема ті, що ще в неволі на рідній і все ще не своїй землі. Бо тоді в кожного зникла б навіть найменша тінь сумніву щодо великої і світлої майбутности України та її народу, який породив Шевченка. Дух Шевченка переміг великі труднощі в Канаді, він остаточно переможе й неволю в Україні.

Тепер черга на українців у З'єдинених Державах Америки. Коментована подія в Канаді повинна їм додати ще більшої снаги в їхніх заходах для побудови пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні. А українцям в Канаді можна тільки висловити подив і найвище признання за їхній успіх, бо він є загальноукраїнським і загальнолюдським успіхом у змаганні до волі і щастя.

Тиждень Поневолених Націй

Від часу проголошення в дні 17-го липня 1959 року резолюції Конґресу ЗДА про встановлення Тижня Поневолених Націй, яка то резолюція стала вже Публічним Законом 86-90, ідея встановлення і відзначування цього Тижня у З'єдинених Державах Америки зазнала багато критики і нападів не так з американського боку, як з боку червоної Москви та білої імперіялістичної еміґрації. З атакою проти цієї резолюції виступив найперше Хрущов, заявляючи, що немає у Совєтському Союзі ніяких поневолених націй, а є вони тільки в капіталістичних країнах. Підтримала цю тезу всеціло і російська політична еміґрація, яка також не визнає ніякого права на самовизначення за народами, влученими насильно в склад російської імперії і вдержуваними в ній терором і зброєю червоної Москви. Так само, як колись імперіялісти царської Росії намагалися здушити всякі прояви незалежництва поневолених народів, в тому числі й українців, називаючи їх німецькою, чи австро - угорською інтриґою, так само й тепер їх послідовники серед російської еміґрації визначили резолюцію про Тиждень Поневолених Націй, як наслідок дії і впливу... нацистичних агентів, приписуючи й саме поняття поневолених націй... Гітлерові.

Не зважаючи на всі атаки червоних і білих росіян проти прийнятої Конґресом ЗДА резолюції, Тиждень Поневолених Націй входить уже в третій рік свого відзначування у ЗДА. Як і минулими роками, об'єднуються для відзначування цього Тижня не тільки окремі національностеві групи, пов'язані кровно й ідейно з поневоленими Москвою народами, але й приєднуються до цих відзначень також американські і громадські діячі й групи. Посадники американських міст, зокрема метрополії світу Ню Йорку, проголошують з цієї нагоди окремі проклямації, підкреслюючи в них відданість ідям свободи й визволення, покладеним в основу Закону 86-90 про Тиждень Поневолених Націй.

Політичні події останніх років підтвердили слушність і актуальність встановлення Тижня Поневолених Націй, як вияву моральної підтримки для визвольних аспірацій поневолених міжнародним комунізмом народів. Ці події довели й доводять, що Москва, яка настановила в окупованих нею країнах комуністичний режим, є найбільшою в історії світу колоніяльною державою, поневолювачем численних, відданих ідеям свободи народів, які ніколи не зрікалися і не зречуться своїх національних аспірацій. Наявність яскравого й чітко окресленого націоналізму серед понад 250 млн. поневолених комуністами народів є незаперечним фактом, і це головна загроза для існування протилюдських і безбожницьких режимів. Вічно живі національні і незалежницькі аспірації поневолених народів є тим фактором, що стримує Москву і Хрущова в їх імперіялістичній експансії, і тому теж ідея покладена в основу Тижня Поневолених Націй, є одним із найголовніших засобів у холодній війні, а водночас із цим ґарантією справедливого і тривалого миру, як це недвозначно підкреслено в тексті резолюції Конґресу ЗДА з 17 липня 1950 року.

ПО 800 ВТІКАЧІВ ЩОДЕННО

Мова про рідкий в історії світу феномен: пересічно по 800 осіб щоденно втікають із комуністичної Східньої Німеччини на Захід. Темп цієї втечі і її розміри в різні післявоєнні часи були різні, але в сумі від 1949 року досьогодні втекло понад 2.600,000 осіб. На кругло 17 мільйонів мешканців Східньої Німеччини кожний сьомий мешканець — втікач. Між утікачами є люди різного віку, обох статей, різних професій. Втікають селяни, кваліфіковані й некваліфіковані робітники, лікарі, професори, інженери, вчителі. Тому, що найбільш використовуваний, найлегший і найбезпечніший шлях утечі — берлінська підземна і міська надземна залізниці, а посідання клунків робить кожного подорожнього підозрілою для комуністичних контролерів фіґурою, втікачі з-правила не беруть з собою буквально нічого: ввесь свій життьовий доробок залишають напризволяще і втікають у тому, що мають на собі.

Ця масова втеча німців з-під комуністичного правління до Західнього Берліну і Західньої Німеччини, що є постійними предметами очорнюючої кампанії всього комуністичного апарату — це нищівний акт обвинувачення проти Москви і її східньо-німецьких лакеїв. Уже за останньої світової війни і потім за воєн в Кореї й Індо - Китаї масова втеча людей з-під комуністичного правління стала відомим явищем. Стосується це й України та українців. Але ніде й ніколи не відбувалася втеча так довго, безперервно і в таких розмірах як зі Східньої Німеччини. Вона має подвійні, для комуністів страшенно прикрі наслідки: безпосередньо б'є по східньонімецькій економіці, бо в тамошньому сільському господарстві не стає рук до праці, у фабриках бракує фахівців, у високих і середніх щколах найкращих викладовців. Всі варстати праці у Східній Німеччині знаходяться у стані перманентної кризи, бо буквально кожного дня не стає когось за станком, за канцелярійним столом чи навчальним пультом.

Але куди більші, як економічні втрати внаслідок масової втечі німців — морально-політичні й престижеві наслідки. Ця втеча компромітує й дискредитує комуністичний режим так, як ніщо інше. Бо це ж насправді плебісцит — це наймаркантніший і найпереконливіший масовий протест живих людей проти комуністичної системи. Люди відрікаються свого дому, сусідів, кревних, приятелів, усіх своїх речей, всіх родинних пам'яток, і йдуть на скитання, з вірою, що знайдуть у Західній Німеччині, ширшій своїй батьківщині з тією самою мовою і культурою, працю, помешкання, добробут і — волю. Цей гін до волі є найсильнішим поштовхом для мільйонів, що втікають на Захід. Останні погрози Хрущова на адресу Західньої Німеччини й Західнього Берліну мали за найперший практичний наслідок — збільшення темпу втечі східньонімецьких утікачів. Не допомогло проголошення втечі за злочин рівний державній зраді, та зрівняння з цим злочином самої намови до втечі. Не допомагає ніяка пропаганда — ані про те, що все одно комунізм запанує в цілій Німеччині й у цілому світі, ані про те, що в Східній Німеччина „ось-ось" настане рай. Люди знають ціну комуністичним брехням і — втікають. А що німці славляться своїм організаційним хистом і діловитістю, то в Західньому Берліні і в Західній Німеччині зразково функціонують десятки перехідних таборів для втікачів, сполучених із бюрами праці. Західньонімецька економіка працює на всіх парах і все ще легко „ковтає" втікачів, не знаючи, що таке безробіття.

Маніяки завжди створюють якесь заворожене коло. Так воно й із імперіялістичним натиском проти Заходу. Штучне створення східньонімецької комуністичної „держави" спричинило втечу німців, а пізніші погрози приспішили її і збільшили. З другого боку, ця втеча стала одною з найголовніших причин, чому Москва й її німецькі прислужники хочуть злікві́дувати Західній Берлін як єдині відкриті двері в Західню Европу. Але тому, що це сполучене з маревом війни, то куди правильніший інший шлях: застосування до німців права самовизначення, що його дістали Мадаґаскар, Конґо чи Занзібар. Відомо, що Хрущов і слухати не хоче про це, знаючи, що тоді буквально протягом ночі зникло б комуністичне правління в Східній Німеччині, так само, як зникло б воно в Польщі, на Мадярщині, в Болгарії і Румунії, в усіх балтійських країнах, в Україні, Білорусі, на Кавказі. Признання права самовизначення в окупованих Совєтами країнах та признання членам СССР дійсного права „відділитися" було б рівнозначне з розвалом російсько - большевицької імперії і відтисненням Росії з Европи геть далеко на схід. Кремлівські володарі знають це — і знає це ввесь світ.

Проте, це річ неминуча. Бо неможливо на довший час при щораз більшому числі в Об'єднаних Націях нових муринських держав — позбавити права самовизначення німецький нарід і інші високо-культурні народи, які вже давно „самовизначились" були у своїх національних державах, поки стали підсовєтськими колоніями. Історичні аномалії можуть якийсь час втримуватись, але кінець-кінцем вони таки зникають.

Переводитимуть атомові експерименти в копальні солі у Луїзіяні

Віннфілд, Луїзіяна. — Комісія Атомової Енергії повідомила, що вже в цьому місяці почнуться експерименти в копальні солі недалеко Віннфілду в глибині 800 стіп, де давніше переводили пробні експлозії неатомових вибухових матеріялів. Нові експеременти будуть переводжувані за допомогою радіотелемитрової системи, що служить до виявлювання атомових вибухів та до визначування віддалі атомових есплльозій, які відбуваються під землею. Технічною сторінкою цих експериментів займається Ляборатопія Сандія з Албукверку в Ню Мехіко. Мають вивертіти двоцалеві діри 500 стіп завглибшки, куди мають вложити радіові інструменти для студіювання сили атомових вибухів.

I. Світ

КУВАЙТ — ДЖЕРЕЛО НАФТИ

На березі Перської затоки, на перехресті шляхів з Іраку, Йорданії та Арабії лежить мале царство шейха Абдуллаг аль-Салім аль-Сабаґа. З давньої давнини, ще коли сумерійці, а після них асирійці та вавилонці змінювали одні одних, аж до часів перських, жили там люди, користуючись з виїмково сприятливих умовин для свого існування.

Значно пізніше прийшли зміни, коли спека та піски Арабії поволі знищили райські сади та обернули цей край на пустелю.

Року 1756-го місцевий шейх зібрав біля себе дітей пустелі і оголосив себе їх володарем. Так постала династія, що править цією малою державою. Минулися часи Каліфату, занепала влада султана з Царгороду, імперія якого покривала колись великі простори Малої Азії, включаючи південні береги Середземного моря. І в 1899 р. правлячий шейх Кувайту звернувся до англійців з проханням взяти його край під свою протекцію, захистити його від зловживання турецьких урядовців. Так був підписаний договір про протекцію, хоч Кувайт все ще перебував офіційно під владою турецького султана Абдул-Гаміда II, за час правління якого народився знаний рух „молодих турків" з Енвер пашею на чолі.

То були бурхливі часи в Туреччині, які привели остаточно до повстання, усунення султана і передачі влади до рук його брата Мохаммеда V, якого вже скинула революція 1918-го року. Туреччина перестала існувати як імперія і на її території постали незалежні держави, в тому числі кілька арабських. Їх духовим творцем був леґендарний англійський полковник Лоренц з його арабськими кіннотчиками.

У 1914 р. Великобританія підтвердила свою протекцію для Кувайта, і, коли ваггабісти, послідовники мусульманського реформатора Абдул - Ваггаба, пішли походом на Кувайт, щоб приєднати його до Арабії, англійці допомогли шейхові привернути мир. Остаточно кордони країни встановлено в 1922 році.

У 1938 р. в Кувайті відкрито перші джерела нафти, що розпочало нову еру в житті шейхства і всього західнього узбережжя Перської затоки. Однак, тільки після закінчення другої світової війни широко розгорнула видобування нафти новостворена англо - американська нафтова компанія. Від 1951 р. шейх Кувайту почав одержувати половину прибутків цієї компанії, які цього року становили величезну суму 400 мільйонів долярів.

Для маленької держави — розміром 3.650 кв. миль з населенням 290,000, включаючи значну кількість робітників з Арабії та Іраку, це надзвичайно великі прибутки, які в умовах деспотичного правління могли б піти намарно. Але шейх Абдуллаг, який перебрав владу 29 січня 1950 року, вирішив ужити ці прибутки на перетворення своїх володінь у державу проґресу та добробуту в дусі мусульманських вірувань.

В 1956 році шейх Абдуллаг розпочав реалізацію великої програми розвитку країни. Нові житлові будинки, школи, фабрики та шляхи змінюють обличчя Кувайту, а нафтова компанія вкладає сотки мільйонів долярів у розвиток нафтового промислу, розбудовуючи нафтопроводи та пристані, до яких приходять найбільші у світі танкери поємністю до 100.000 тонн. Гаряч, що доходить в Кувайті до 120 ступенів Фаренгайта, гостро ставить питання про воду, і від 1957 р. свіжа вода тече вже до столичного міста Кувайту, де виростають муніципальні будинки, готелі, ресторани. Місцеве населення широко затруднюється у нафтовому промислі або, як у старих часах, займається видобуванням перлин, на які багата Перська затока, риболовлею і килимарством. Ніхто в країні не платить жадних податків, школи та шпиталі є безплатні.

Розвитком і розбудовою країни керує сам шейх Абдуллаг, який до всього приглядається і, за звичаями старовини, кожного дня приймає і вислухує своїх підданих, що приходять до нього із своїми жалями та турботами. Веде він скромний спосіб життя, без тих розкошів, які завжди були привілеями східніх володарів.

Дня 19-го червня цього року Англія оголосила незалежність Кувайту і почала виводити звідти свої війська. Скориставши з цього, прем'єр Іраку Карім Кассім заявив, що Кувайт є провінцією Іраку, і „іменував" шейха Абдуллага її губернатором. Це було прикрою образою для шейха, а рівночасно погрозою для матеріяльних інтересів Англії, бо видобуток нафти досягнув у Кувайті в 1958 р. 70 мільйонів тонн, що становить 32.5% усього видобутку нафти в Середній Азії.

Заява іракського диктатора вдарила по Єгипту та Савді-Арабії, які заздрісним оком глядять на багатство Кувайту, і вони оголосили, що не дозволять анексії тієї держави. Англія, згідно з підписаним із шейхом Абдуллагом новим договором про військову допомогу, негайно вислала до Кувайту свої війська. Рівночасно шейх Абдуллаг почав озброювати своїх підданих, і з пустині Арабії посунули кіннотчики, щоб боронити свою країну.

Іракський диктатор через ОН і радіо зчинив на цілий світ крик про „британських імперіялістів" та „аґресію", але надії на виграну не має, і тому почав говорити тепер про „мирне возз'єднання" Кувайту з Іраком.

Виступ Карім Кассіма поглибив внутрішні конфлікти в мусульмансько - арабському світі, але Англія має широкі можливості для успішної політики в Кувайті. Москві не пощастило спекти там своєї печені, а до того ж вона має поважні труднощі у відносинах з Єгиптом, про які доведеться говорити окремо.

Швидка реакція Англії відвернула в цьому кутку світу загрозу війни.

ПІСНЯ

Не відводь ти очей,
Не вагайсь, не мінись.
Гаснуть дні від ночей
Таємниць.
Допиваймо вино
Без жалів і без слів.
Клен зелене вікно
Затулив.
Затулив, полонив
І тебе і мене.
Нас обох ніжний гнів
Не мине!
Не відводь ти очей,
Не вагайсь, не мінись.
Гаснуть дні від ночей
Таємниць...

ВОЛ. БІЛЯЇВ

ГОЛОС ЧИТАЧА

КОНКУРС НА ПРОЄКТ ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

У „Свободі" з 27-го червня ц. р. Крайовий Комітет Пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні проголосив формально конкурс на проєкт пам'ятника. Зазнайомившись з текстом конкурсу, треба відмітити невеличку відбіжність від тексту конкурсу на проєкт пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпеґу. Спільною прикметою обох конкурсів є відносно низькі нагороди і обмеження проєктодавців до самих лише скульпторів, поминувши малярів, графіків, архітектів, поетів, письменників і науковців — шевченкознавців.

Конкурсові нагороди мають свою вимову. Вони свідчать про відношення до мистецтва як такого взагалі і до феномена Т. Шевченка зокрема. Вони створюють відповідний психологічно - творчий клімат для мистця - проєктодавця і конкретну оціночну базу для святої пам'яті великого аристократа духа, яким був Шевченко. У визначеній нагороді мистець - проєктодавець повинен вичути певну дозу пошани для своєї творчости, тим більше, коли до його творчости поставлені конкурсом ригористичні вимоги.

Друга справа — це справа поширення бази проєктодавців побіч скульпторів також для малярів, графіків, архітектів, поетів, письменників і науковців-шевченкознавців. Чому? Тому, що тут іде про задум проєкта, про ідейне оформлення пам'ятника. Такий задум може дати скульптор, маляр, графік, архітект моделем і рисунком; поет, письменник і науковець-шевченкознавець — словесним описом, як повинен виглядати пам'ятник. Для такої виїмково важливої справи тематика задуму проєкта пам'ятника повинна бути основно вичерпана.

Третя справа — це вигляд поета. В якім віці має бути зображений Т. Шевченко? В молодім віці, до заслання, чи в старшім, після заслання? Рішальною для Вашинґтону є та обставина, що на фронтовій стіні постумента повинні бути вміщені слова з поезії Т. Шевченка:

Коли ми діждемося
Вашинґтона
З новим і праведним
законом?
А діждемось таки колись!

Ради синхронізації з цією цитатою, взятою з поезії „Юродивий", написаної 1857 р. в Нижнім Новгороді, після заслання, належало б зобразити Т. Шевченка в старшому віці. У Вінніпеґу Т. Шевченко зображений в старшому віці. Молодий Шевченко у Вашинґтоні виключає наведену цитату і викликає плутанину, дезорієнтацію серед чужинців, а може й українців відносно особи Т. Шевченка різного віку, тим більше, що молодий Шевченко, навіть серед українців мало популярний. З огляду на виїмкове значення згаданої цитати, Т. Шевченко поза кордонами України повинен бути зображений у старшому віці, після заслання. Для молодого Т. Шевченка — це територія самої України.

Відносно ідеологічного оформлення пам'ятника вважаю, що було б доцільним замаркувати прометеїзм творчости і страдального життя Т. Шевченка. В який спосіб? В той спосіб, що на фронтовій стіні постумента мав би бути прикутий ланцями Прометей з могутнім розмахом крил злітаючого на нього драпіжного орла. Обличчя Прометея має бути обличчям молодого Т. Шевченка, перед засланням. Під стопами Прометея — цитата про Вашинґтона.

Сама постать Т. Шевченка повинна бути зображена в аристократично - гордій поставі, в момент, коли він виголошує слова з свого вірша про Вашинґтона. Костюм — за взором тодішньої моди в Петербурзі. Постава повинна бути усібленням змісту поеми „Юродивий". Довкруги постументу повинні бути тривимірні фіґури з історичної героїки України, з узглядненням відповідної позиції для української жінки, як дівчини і матері. Це все, зрештою, є вже справою моделю чи рисунку і, очевидно, значно збільшеного конторису.

В. Косан
Едмонтон, Канада.

М. Пастернакова

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗМ В МОДЕРНОМУ ТАНКОВОМУ МИСТЕЦТВІ

(1)

В умовах росту сучасної цивілізації, величезних досягнень науки і техніки, перед людиною розкриваються нові проблеми її внутрішнього світу та універсального засягу. Міняються теж і мистецькі ідеали, наближаючись щораз більше до рівня і вимог нового періоду, віддзеркалюючи сучасну думку і дух часу. У всіх ділянках мистецтва, поезії і прози помітна втеча від звичайного, буденного у надреалізм, у світ людських інстинктів та інтуїції з метою добитися до психічної глибини, аж у передсвідомість, і вивести її на поверхню у первісній нефальшованій формі. Модерні мистці не задовольняються наслідуванням та співтворенням, наш щоденний світ є для них завузький, є маскою, що закриває оригінальність. У бажанні стати автентичними вони виходять „з луски", зривають з академізмом, з традицією, шукають істини, змагають до вільного, індивідуального мистецького вислову. Буває, ті вияви йдуть проти логіки і загальноприйнятих норм, буває, вони нещирі, а тільки модні. Одначе, коли до уваги брати справжніх мистців, то вони сміливо розвалюють людськими звичками штучно створений фасад і відкривають нові дороги у завтрішній світ. Модерні течії просякають також у мистецький танець, і між появою нових форм та тем в танці і появою їх у драмі, музиці, малярстві та скульптурі можна провести виразну паралелю. І тут — виразний гін до оновлення, збагачення і розвитку танцювальної форми.

Уже майже півсторіччя тому видатні хореографи, як Ізидора Дункан, Рут Деніс, Мері Віґман, Марта Ґрегем і ін., осудили штучність і закостенілість клясичного балету, новими хореографічними ідеями й засобами поширили танкову мову, не спираючись при тому виключно на музичні стимули, а розкриваючи в танці передусім духовий стан людини. Місто сильфід у місячному сяйві, пасторальної трагедії Жизель і лебедених озер, прикметні романтичній природі клясичного балету, тогочасні хореографи трансмітували в танець літературні твори, філософські ідеї, містику і складні психологічні проблеми. Вже самі назви колись гіпермодерних творів, як „Молода людина і смерть" Ро Пті за програмою екзистенціялізму Сартра, „Мінотавр" Д. Тараса, „Ілюмінація" Ф. Антоша, „Метаморфоза", „Аґон" Д. Баланчина, „Савло", „Зруйнована святиня", „Катулі Карміна" М. Віґман, „Кожна душа є цирком", „Листи до світу" М. Ґрегем, „Тайна Вечеря", „Благовіщення" Д. Лимон, „Анкара" Блумдаля (загибіль людства після атомового вибуху), „Схоронище" Мек Міллена (тема символічна, люди знаходять захист у кімнаті і живуть у страху перед безнадійною майбутністю) і т. д. дають уявлення інтелектуальної атмосфери ранньо - модерного мистецького танку. Серйозний зміст здавлював тут усе інше, навіть техніку і форму. Сучасники, що звикли до розвагового характеру сценічного танцю, прийняли тоді появу нової хореографії як здегенероване мистецтво, а їх творців як свого роду „бітніків", і не дозволили їй увійти ні в оперу ні в театральні вистави, призначені для ширшої публіки. Модерний танець жив і розвивався в камерних формах, у спеціяльно до того призначених мистецьких театрах. А сьогодні той же самий, ще так недавно виродnem званий танець став уже старомодним, нудним, його в тінь відсувають нові мистецькі течії, які у великій мірі заволоділи всіми ділянками сучасного мистецтва. Модерні хореографи поминають, а то й цілком виключають значення змісту в користь форми танцю, його ритмічних ліній, фантастичного з декоративним наголошенням рисунку та якнайбільшим використанням кольору і світло - тіней. Лінії в просторі мають у модерному мистецькому танці рівнорядне значення з людиною, яка є тільки частиною танкового взору. Ця геометризація, тяжіння до зовнішніх ефектів деякою мірою дегуманізує і веде його у світ абстракту, безпредметности, де мистецтво пов'язане не з людиною, а з її поетичною уявою.

Одним з найвидатніших хореографів цього напрямку є Альвіс Ніколяїс — (Ню Йорк), керівник лялькового театру, піяніст, актор, композитор, танцюрист, педагог і хореограф, який каже: „Я не вірю, що є щось таке у тісному розумінні слова, як модерне мистецтво, є тільки новий сучасний аспект, погляд на мистецтво. Мистецтво було, є і буде, тільки через зміни історичного клімату та укладу людськости ми знаходимося у новому до нього відношенні. Модернізм — це позиція нашого ума, з якої бачимо свій світ. Прикметною для сучасної динаміки є наша здібність перевищувати „докладність" і заміняти її абстрактною метафоричною мовою. Кожна нова перспектива в мистецтві ломить бар'єр в людських думках для здобуття собі свободи, і власне ця свобода є рушійною силою в сучасному мистецтві, це є визволення з неволі підземної і первісної поезії життя, яке проникає все і завжди". Цо називає Ніколяїс справжнім мистецтвом.

НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНГТОНІ ПАМ'ЯТНИК, ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО ШЕВЧЕНКА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ І АМЕРИКАНСЬКОЇ СТОЛИЦІ!



Твин Сити, Міннеаполіс, у поклоні Т. Шевченкові

Ще в 1960-му році на зборах делеґатів українських організацій Твин Сити вибрано Шевченківський Ювілейний Комітет, який мав на цілі занятися організацією святкувань, присвячених Т. Шевченкові продовж цілого ювілейного 1961-го року.

Зголосилося чимало місцевих українських організацій, які бажали влаштувати святочні вечори. Уложено календар і після коротких організаційних приготувань, приступлено до ювілейних святкувань.

Шість таких вечорів уже відбулося.

21 травня виступив 15-ий Відділ Українського Золотого Хреста зі своїм вечором. З приємністю треба відмітити, що організаторки вечора зовсім відступили від стандартної форми т. зв. академії, а програму зуміли перевести цікаво.

Вечір почався рецитацією пані М. Ґрінвальдт, яка подавала коротенькі, пов'язані з собою уривки з різних творів Шевченка, а названі в тих уривках постаті виходили на сцену і мовчки складали у глибокому поклоні перед образом Шевченка квіти.

На початку виходить на сцену господиня, яка старосвітським звичаєм вносить на тарілці хліб і сіль, ставить це перед портретом Шевченка, вітає його, а відтак звертається до слухачів, і просить їх, що б вони хоч на короткий час перенеслися думками у спадщину Шевченка, в його творі.

Відтак за порядком виходили: сліпий кобзар з поводирем, молодиця з немовлятем („нічого кращого не має, як тая мати молодая, з своїм дитяточком малим..."), (хлопчик і дівчинка)" ми вкупочці колись росли, маленькими собі любились, а матері на нас дивились..." (пастушок" мені 13-ий минало, я пас ягнята за селом...", (дівчина зі серпами) „співаючи ідучи дівчата, а матері вечерять ждуть...", (Ярема й Оксана з поеми „Гайдамаки", черниця, Назар Стодоля, його наречена Галя, Стеха ключниця, Гнат, Ярославна) з поеми „Ярослава" і інші включно до сучасних постатей, з яких найцікавішою була постать батька з молоденьким синком. Батько не забув пом'янути: „і пом'янув батько з сином, сказавши синові: молись! молися, сину, за Вкраїну Його замучили колись". Всі ці постаті закінчили свій поклін спільним відспіванням „Заповіту".

Добір уривків із Шевченкових творів і сама ідея поклону постатей Шевченкових творів Його Духові — належить п-ні О. Бриль. Виведена сценка була оригінальною і вдалою.

Відтак слідувало вступне слово голови Відділу УЗХ п-ні Д. Янович, яка наприкінці своєї промови привітала запрошеного гостя з Канади, професора Албертського університету д-ра Яра Славутича. Славутич прочитав доповідь на тему „Жінка в творчості Шевченка".

Після перерви художню частину розпочав октет молодих співачок: Н. Бринь, А. Воробець, Т. Гринишин, О. Мірза, Г. Миронюк, Т. Миронюк, Оля Остапчук мол. і М. Пригар. Вони відспівали Лисенка „Тече вода з-під явора". Пізнати було, що молоді співачки під вправним проводом п-ні О. Бриль солідно підготовили пісню, бо виконали її добре.

В тій же частині почули ми два соля: п-ні З. Семенець-сопрано відспівала Лисенка „Хустиночка" й „Ой, стрічечка", а п. М. Даниленко-баритон Степового „Зацвіла в долині" і Сімовича „Ой, літав орел". Появу п-ні З. Семенець публіка привітала оплесками, знаючи її, як одну з найкращих українських солісток у Твин Сіті. Вона і цим разом співала певно, гарно з повним зрозумінням.

П. М. Даниленко, — це любимець місцевої публіки. Свій успіх п. Даниленко завдячує не лише своєму гарному голосові, але й тому, що завсіди солідно підготовляє свої виступи. Присутні не хотіли випустити п. Даниленка зі сцени, він мусів останню пісню повторити.

Цікавою й дуже оригінальною новиною цієї частини вечора була передача уривків з поеми „Гайдамаки" Шевченка. „Гайдамаки" рецитувала п-ні О. Остапчук під звуки двох бандур (Т. Михалевич і В. Кубик). Слова рецитаторки падали поволі й виразно, без зайвого патосу, а тихі звуки бандур улегшували слухачам перенестися в давні часи, в часи кривди і терпіння, в часи, коли жорстока відплата була частим явищем, в часи, коли козаки обороняли свою віру, батьківщину, свою свободу й друзів. Коли рецитаторка згадала Ярему, вийшов п. Даниленко переодягнений за Ярему і заспівав своїм гарним баритоном пісню: „У гаю, гаю". Рецитацію свою закінчила п. Остапчук про Оксану, про Лебедин.

Після цього рецитаторка й бандуристи непомітно вийшли, а розсунувши середню занавісу, глядачі побачили перед собою монашу келію і на постелі Оксану, яка пробудившись, почала розмову з входячою до келії монашкою. Ролю Оксани відіграла п-ні О. Бринь, а монашки п-ні М. Ґрінвальдт. Хоч роля монашки не велика, але віддана п. М. Ґрінвальдт, відомою театральною артисткою, так природно, що і в словах і в міміці й рухах вичувалося доброту й побожність, терпеливість і любов до ближнього, всі прикмети правдивої монашки.

Новістю для публіки була п-ні Бринь в ролі Оксани. П-ні Бринь відома, як знаменита співачка з малим ліричним сопраном, відома, як добра декляматорка, а на цьому вечері виявилася ще одна і то непересічна здібність: акторка.

Признання належиться рівнож п-ні О. В. Остапчук, як рецитаторці. П-ні Остапчук зовсім недавно почала виступати, як декляматорка, однак вже з перших її виступів можна було пізнати велику здібність у тому напрямі і вже сьогодні можна її зачислити до найкращих декляматорок нашої громади.

У кожному виступі поодиноких наших груп, які користають зі заль, що є власністю наших парафій, чи організацій, дошкульно дасться в знаки брак відповідно великої сцени й хоч скромного обладнання. Коли ще до того є заборона прикріплювати до стін потрібних річей, чи заборона пересування стоячих на сцені речей, легко зрозуміти, що у великій мірі затрачується ефекти, які могли б бути при гарних і легко пересувних декораціях.

Публіка дописала, заля була повна.

Чистий дохід Відділу УЗХ призначив на будову пам'ятника Т. Шевченкові.

Під час вечора виступив ще п. В. Добровський, голова місцевого відділу УККА і подав до відома, що губернатор Міннесоти п. Е. Ендерсон проголосив біжучий рік „Шевченківським Роком". Цю вістку прийняла публіку грімкими оплесками.

П. Ч.



Проклямація Шевченківського року в Міннесоті

1,600 долярів на будову пам'ятника Шевченкові з Балтимору, Мд.

Протягом останніх двох тижнів травня зібрано тут на побудову пам'ятника Пророкові України — Тарасові Шевченкові у Вашингтоні $ 1,600. Цю збірку переводить Екзекутива місцевого Відділу УККА спільно з членами Ювілейного Шевченківського Комітету. Організатором і відповідальним за переведення збірки являється п. Теодор Царик, голова Екзекутиви Від. УККА. Головним касиром збірки, котрий веде контролю цієї акції та розчислення перед Комітетом Пам'ятника Шевченкові в Ню Йорку, є п. Климентій Баб'як. Збіркову акцію запляновано так, що терен поділено на 6 районів, за якими закріплено 12 збірщиків.

На згадану повище суму зложились датки наступних жертводавців по $ 100: Іванна і Климентій Баб'яки, українська книгарня „Слово", Лідія і д-р Андрій Лемішки, інж. Тереса і Теодор Царики. По $ 50 жертвували: п-а Інна Волкович (Вашингтон), Власта і д-р Михайло Завальняки, Ольга і Василь Коржі, родина Т. Котиків, Марія та Теодор Луцишині, проф. Олена Луцишин, Анна і Богдан Мельники, Ксеня і Йосиф Приймаки, д-р Андрій Раставецький, Франка і Микола Турики, Іванна і д-р Ярослав Хмілевські, Володимир Чорнодольський.

По $ 25 зложили: Михайло Вацвалів, Надія і Богдан Войтовичі, Іван Гриндьо, Катерина і Микола Дубровські, Іван Корнафель, Параня і Теодор Кузьмови, д-р М. Ласійчук, Софія і проф. Семен Михайлишин, Марія Мулькевич, Стефанія і Степан Поліщуки, Мілька і Олекса Попик, Андрій Радь, Іван Радь, Наталія і Володимир Романовські, о. радник Василь Соловій, Ангела Талан, Анна і Михайло Тимюк, Михайло Хомішак, Анна і Адам Ціздин, Андрій Чорний, Емілія і Евген Шавали, Микола Яремко.

Галина і Богдан Мацук $ 20, а Василь Богдан $ 15. По $ 10 зложили: Іван Беновський, Іван Гринчишин, Йосиф Гуцуляк, Степан Зарубайко, Олена і Іван Малко, інж. Адам Марковський, Василь Стасюк, Ярослав Сушко, Дмитро Царик, Павло Ясіновський. По $ 5 зложили: Іван Куріца, Йосиф Мармаш, Теофан Процик.

Великою поміччю послужила нам прихильна постава наших веч. отців парохів, які, проголосивши по церквах початок збірки на пам'ятник Шевченкові, гаряче завзивали все українське наше громадянство до щедрих пожертв. Під час збірки ми переконались, що наші громадяни ставляться прихильно до великого діла. Про позитивне відношення суспільности свідчать їхні пожертви. Гарний початок збірки є запорукою осягнення поважної суми.

Екзекутива Відділу УККА в Балтиморі, Мериленд

У Боффало вшановано заслужених діячів

4 липня Український Конґресовий Комітет в Боффало вшанував скромним прийняттям заслужених членів Екзекутиви, які протягом 10 або 11 років безперервно працювали для УКК, а цього року відійшли з Екзекутиви на власне бажання. Це були діячі: Ілля Була — голова 10 років, Павло Володька — скарбник 11 років, Степан Шипилявий — секретар, або референт Народного Фонду 10 років.

У вечері крім них взяли ще участь їх члени родини, о. дек. Николай Вояковський, члени керівних органів УКК і представники місцевих товариств і організацій.

Тостмайстром вечера був полк. Петро Самутин — теперішній м. голова Екзекутиви. Майже всі присутні на залі гості вітали заслужених діячів щирими словами признання і подяки. Слово про їх життєвий шлях сказав теп. голова Екзекутиви д-р Мих. Лоза. Усім трьом заслуженим громадянам вручено пропам'ятні металеві відзнаки.

Вечір почався і закінчився молитвою, що її провів о. декан Николай Вояковський.

М. Л

З НАШИХ БУДНІВ

ХАЙ ЖИВЕ КОНИНА!

Так, тепер уже капут капіталістам і плютократам! Аж тепер Совєтський Союз пережене Америку в продукції масла, м'яса, ковбас, сальцесонів, а навіть ґудзиків до штанів! В цьому не може бути найменшого сумніву після історичної радіопромови Нікіти Серґійовича в столиці Казахстану, Алма Аті, де саме й накреслив тов. Хрущов новий шлях для комунізму. Цей шлях веде через коняче м'ясо, чи, просто сказавши — конину. Дорогий Нікіта Серґійович палко загріває колгоспників до споживання цього спеціялу, мовляв — конина надзвичайно здорова, поживна, має багато кальорій, і... „як сядеш її їсти, то потім ніхто тебе за вуха не відірве від неї!"

Це друге об'явлення від Нікіти Хрущова заперечує в деčому об'явлення ч. 1. В першому об'явленні, як знаємо, тов. Хрущов сказав, що щастя працюючого люду сидить в кукурудзі. Але кукурудза не виконала перед партією й урядом своїх завдань — не помогла комуністам перегнати Америку. Тому тов. Хрущов обернувся, можна сказати, фронтом до кінського заду. Побачимо, які будуть результати... Товариш Хрущов особисто впевнений в тому, що як поїси конини, то вже тобі зовсім легко примувати до неосяжних висот, до безклясового суспільства. Тоді, мовляв, пролетарій дістає хвіст та крила Пеґаса, і радісно підхвицуючи ногами, виконує норми на 200 процентів! При цій нагоді милий наш Нікіта Серґійович забув чомусь згадати за кобиляче молоко. Адже воно дає організмові просто атомічну енерґію! А може прем'єр уряду СССР резервує цей нектар виключно для членів Центрального Комітету?

Річ ясна — нове откровення від Нікіти Серґійовича мусить знайти ентузіястичне схвалення найширших кіл громадськости. Тільки глянь, як заговорять про конину на всі гласи поети, письменники, мистці, професори університетів, астронавти! Звичайно, академік-орденоносець, автор книжки „Партія веде", Павло Тичина, відгукнеться перший, і подарує нам нову свою поему, скажім, під назвою „Конина веде!" А. Малишко, автор „Пісні про кукурудзу", напише „Пісню про конячі котлетики". Не відстануть музики-композитори і напевно скомпонують якусь конячу оперу, в якій співак-соліст не співатиме, а просто заіржить з радости — в пошану сидячого в льожі глави радянського уряду...

Так, так... Кому сміх, а кому плач. Нам то може й смішно, але що діється в печінках мільйонів колгоспних трударів, яким кажуть в 43 роки після „соціялістичної революції", в епоху спутників і міжплянетних ракет, кормитись кінським м'ясивом, бо іншого немає... Уявім собі, що в котрійсь з небагатьох уже англійських колоній чи півколоній виступив по радіо губернатор з такою, скажемо, промовою:

— Дорогі тубільці, перестаньте їсти бефштики, а споживайте на здоров'я саранчу або мурашки; це здорова, поживна їжа, має багато кальорій, а при тому дуже дешева!

Боже мій! Який крик і ґвалт підняли б зразу ґуманісти й невтралісти всього світу. В Об'єднаних Націях напевно скликали б спеціяльне засідання Ради Безпеки — проти дискримінації чорної раси, таврували б колонізаторів, закликали б до збройного походу проти імперіялістів! Чому ж ці шляхетні панове не заберуть раз слова в обороні дискримінованих білих рабів під червоним чоботом?..

І к е р.

Айхман далі перечить, наче б він вирішував долю жидів

Єрусалим. — Після того, як упродовж десятьох днів Адольф Айхман зізнавав у власній обороні, від п'ятниці минулого тижня допитує його генеральний прокурор Ґідеон Гавзнер. Проте Айхман послідовно все твердить, що він не давав ніколи ніяких приказів щодо винищування жидів і не винуватий у тому винищуванні та що він тільки виконував накази вищих чинників щодо транспортації жидів до кацетів. Коли його спитали, чи він знав, що в тих кацетах напр. Собібор і Хелмно в Польщі туди він висилав жидів, всіх фізично винищать, він відповів, що він знав, що „деяких" жидів вб'ють і це він вже зізнав був та „не хоче заслоняватись брехнею". Але тут же твердив, що він не міг змінити долі жидів та не він засуджував їх на смерть. Айхман признав, що командант тайної нацистської поліції генерал Ернст Кальтенбруннер заслужив собі на те, що його за засудом в Нюрнберзькому процесі — повісили, бо, мовляв, він висилав людей на смерть і мусів бути приготований на наслідки своєї поведінки. Але щодо себе, то твердив вперто, що він „був грачем тільки в дальших рядах оркестри", коли тим часом такі, як Кальтенбруннер, Райнгард Гайдріх, Гайнріх Гімлер чи Гайнріх Мюллер — „були першими скрипками". Айхман твердив, що ті нацистські „проміненти" мали таки змогу безпосередньо говорити з Гітлером, ставити своє „вето" і — у випадку непогодження з Гітлером — переходити в приватне життя, а він, Айхман, ніби тієї можливости не мав. Айхман пояснював „непорозумінням" листа Ріббентропа до Муссоліні, в якому той нацистський міністер закордонних справ покликався на авторитет А. Айхмана в справі виселення італійських жидів.

Короткі Вісті

● Італійський журналіст німецького роду, Венно Штайґер, редактор італійської газети в столиці Південного Тиролю Больцано (Бозен) із одною німецькою сторінкою; випадково відкрив у своєму авті доморобну бомбу, яка була б вибухнула, коли б він був запалив мотор. Поліція забрала бомбу, підкинену, мабуть, німецькими націоналістами, які борються за автономію в Південному Тиролі.

● Палатна Виховна Підкомісія признала $275 мільйонів на організацію Юнацького Корпусу Праці, в якому мають працювати хлопці у віці від 16-го до 21-го року життя. Ця сума призначена на три роки.

● Американські воєнні кораблі разом із кораблями Венесуелі, Колюмбії, Еквадору, Перу і Чіле в місяці серпні ц. р. переводитимуть морські маневри, в яких „оборонятимуть" американські узбережжя проти совєтських підводних човнів.

Студійна (Каледжова) Грамота Українського Народного Союзу запевнить вашим дітям високі студії, а в наших руках є багатше життя! Не зволікайте з забезпеченням ваших дітей!

Затяжна Женевська Конференція про Ляос — у сліпому куті

Женева. — Голова американської делегації на Женевській конференції про Ляос, яка триває вже вісім тижнів без ніяких позитивних вислідів, Аверелл Гарриман, вернувся з нарад у Вашінґтоні і заявив на засіданні в минулий вівторок, що ЗДА далі вважають за найважливішу справу таке вивінування Міжнародної Контрольної Комісії в Ляосі, щоб вона могла діяти з повним успіхом. У тому ж усі один із трьох членів тієї Комісії, Канада, зголосила свою внесення, застерігаючись проти залежности тієї Контрольної Комісії від будь-котрої із пересварених сторін у Ляосі чи будь-котрої іншої держави. Всупереч тому канадійському застереженню представник Індії запропонував, щоб конференція передала розсварення сторонам у Ляосі справу вивінування у відповідні засоби льокомоції й надзору Міжнародної Контрольної Комісії. Головуючий на тому засіданні совєтський віце-міністер закордонних справ Георгій Пушкін не захотів поставити під дебати канадійського внесення і далі настоював, щоб приступити до розгляду загальної декларації про невтральність Ляосу — проти чого застерігаються західні країни, вважаючи, що така декларація є практично безвартна, якщо не буде належного контрольного апарату і дійсно невтрального та авторитетного ляоського уряду. Тоді Аверелл Гарриман запропонував, щоб „співспонзори" Женевської конференції, представники Англії і СССР, порадилися самі і перевели довірочні наради з іншими 12-ма делегаціями — у пошуканні виходу з сліпої вулиці, в яку, внаслідку саботажу комуністів, забрила та конференція.